

C. K. Državno Odyjetništvo u Šibeniku
I. R. Procura di Stato in Sebenico

Stiglo dne. 22. 7. 08. sat pod.
Primer Rubr. Alleg.
Esempl.

GRADSKA BIBLIOTEKA
„JURAJ ŠIBIGORIĆ“
ŠIBENIK
NAUČNI ODSJEK
Tečaj X.

Broj 6.

U Šibeniku 15. lipnja 1908.

Učiteljski Glas

— Glasilo „Saveza dalmatinskih učitelja“ —

Vlasnik i izdavaatelj
„Savez dalmatinskih učitelja“.

Hrvatska tiskara Dr. Krstelj i drug
u Šibeniku.

Urednik:
Dinko Širovica.

Izlazi na 15. svakoga mjeseca. Zapada 4 K na godinu. Učiteljski pripravnici i pripravnice dobivaju ga na pol cijene. Novci se šalju PETRU RADMILOVIĆU, učitelju i blagajniku „Saveza dalmatinskih učitelja“ u Spljetu, a članci i dopisi uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju.

U Zlatni Prag!

Na 9. kolovoza t. g. sastaju se u Zlatnom Pragu, u srcu kulturne kraljevine Češke, učitelji slavenskog plemena iz cijele Europe na bratski dogovor radi svog staleža i narodnog boljka. Sastanak će trajati do 13. kolovoza, dakle ukupno 4 dana.

Po vijestima, koje smo privatno primili, učitelji kulturne Češke već se spremaju, kako da na svoje grudi priviju jednokrvnu slavensku braću: Po pisanju organa slavenskih društava, ovaj će sastanak biti impozantan. Rame uz rame sjedit će Hrvat uz Srbina, Čeh uz Poljaka, Slovak uz Slovenca, Rus uz Rusina, Bugarin uz svoju braću; svi prožeti jednom mišlju, mišlju slavenskog bratstva, uzajamnog kulturnog potpomaganja.

Kod svakoga naroda učiteljstvo vrši uz kulturnu zadaću i ulogu narodnog ujedinjenja. Bizmark je rekao: „Ako je Njemačka ujedinjena, zasluga je njemačkih učitelja“. Njemački učitelj ma iz kojeg kraljevstva bio ili ma u kojoj pokrajini službovao, ostaje vazda Nijemac. U njihovu žilavost treba da se i mi ugledamo. Slavenski narodi okruženi su silnim neprijateljem Nijemcem, a oni koji nijesu, kolju se među sobom. S ovog razloga radujemo se zamisli, da se je sveopći učiteljski sastanak urekao u Zlatnom Pragu.

Tu će učesnici, koji pate od njemačkog zuluma i tiranije naći pokrijepe svojim patnjama, a oni, koji se megjusobno taru moći će uvidjeti, kako nam se hoće složno i jako ujedinjenje, da uzognemo odoljeti jakom neprijatelju t. j. germanizaciji.

Pohitimo svi, koji možemo u Zlatni Prag na dan 9. kolovoza, da posvjedočimo našu slavensku jakost, da bahatom Nijemcu kažemo, da nas je silan broj.

Na učiteljstvu slavenskom je u opće, a onom u habshurškoj monarhiji napose, da li će ovaj sastanak uroditi željenim plodom i da li će postići onu veliku zadaću, koja mu je namijenjena. Zato je dužnost svakog učitelja slavena, da se na dan 9. kolovoza nagje u krugu braće svoje u Zlatnom Pragu. Oni koji ne mogu, nek bar brzojavno posvjedoče kolegijalnu i narodnosnu solidarnost.

Svakako bilo bi želiti, da budu barem tri-četiri, kad ne možemo svi.

Mislimo, da će naš „Savez“ biti zastupan, a bilo bi dobro, da se ne oglušne ni naša „Učiteljska društva“ ako ne posebnim odaslanikom, a ono bar brzojavnim pozdravom, nek se posvjedoči da smo jedni, da je slavenska učiteljska solidarnost jaka.

U to ime želimo sastanku sretan uspjeh.

Naši uredovni paušali.

Po postojećim školskim odredbama, primaju uprave naših škola u pokrajini godišnji uredovni paušal isplativ u dva jednaka obroka, početkom prvoga i drugoga školskog polugoda, a za uredovne potreštine, u koje možemo ubrojiti redovno metenje škole, pranje školskih podova i osebica, zvonjavu škole, nabavu tiskanica, uredovnih knjiga, službenog papira, obvoja, krede, crnila, otirača i svih ostalih potreba, samo što za ogrijev školskih prostorija i gdje je opravdana nužda nabava pitke vode, odregjene su posebne male odsječnice.

Uz dnevno znatno veću skupoću radnih sila te uz zahtjeve novih školskih odredaba glede povećanja i tvrdog uveza uredovnih knjiga, dosadanji zvanični paušal za sve vrsti naših škola nije zbilja dovoljan da pokrije i najnužnije troškove, te osim toga što učitelji moraju često put i iz svoje i onako izmoždene kese da nadoknade manjak, e da im povjerena škola bude bar priuba čista i opskrbljena onim, što je baš najnužnije, vidi se oskudica u svemu i na svemu. Prigodom zadnjeg zasjedanja pokrajinskog sabora bila je, ako se ne varamo, sa strane narodnog zastupnika

Prodana upravljena i interpelacija glede povišice uredovnih paušala kod naših škola, pa obzir m na sve te navedene okolnosti, mislimo, da ne će mnogo proći a da će i to pitanje, iako nije od bogzna kakove vrijednosti, biti riješeno.

Bez ikakove zle nakane, držimo, da ne će biti suviše i da ćemo dijeliti mnijenje našeg učiteljstva, ako baš u čednim granicama, a onako na debelo, ovdje navedemo, koliko bi, po našem skromnom mišljenju, mogao da bude današnji uredovni paušal pri našim školama.

Uzeti ćemo kao normu jednorazrednu školu, a prema njoj je lako pronaći razmjer za druge vrsti postojećih škola u pokrajini, samo bi dobro bilo, da se je moglo novom odredbom glede uveza i umnožanja uredovnih knjiga odrediti svim školama jednom za vazda uredovna pripomoć od K 50 za uregjenje i uspostavu tih knjiga ili bolje, kad bi svim postojećim školama i susljedno onim, koje će se kasnije otvoriti, bile u jedan put u naravi dane sve te nove uvezane uredovne knjige.

Glede paušala za jednorazredne škole, bio bi prema potreboćama ovakav:

Čišćenje škol. dvorane kroz 10 škol. mjeseci	K 40.—
Pranje škol. podova barem četiri puta godišnje, te pranje škol. osebica i njihovo disinfeciranje	„ 16.—
Zvonjava škole kroz 10 šk. mj.	„ 20.—
Uredovne tiskanice, knjige, crnilo, kreda, papir, posipač, upojke, spužve, pečatilo, otirači i njihovo pranje	„ 24.—
Svega K 100.—	

U dvorazrednoj školi dodati je tome: Čišćenje i još jedne dvorane i učit. zbornice kroz 10 šk. mjeseci	K 20.—
Pranje škol. podova i u drugoj dvorani	„ 16.—

Tiskanice, kartolari, crnilo, upojke, kreda, spužve, otirači i njihovo pranje za još jedan razred	„ 14.—
Svega K 50.—	

Prema tome bi uredovni paušal u jednorazrednoj školi bio od 100 K, a za svaki susljedni razred imalo bi se nadodati i još K 50, što bi trebalo podjedno i na paralelke. — Tako bi izgledalo:

Uredovni paušal jednorazr. škole K 100.—	
„ „ dvorazredne „ „	150.—
„ „ trirazredne „ „	200.—
„ „ četirderorazr. „ „	250.—
„ „ peterorazr. „ „	300.—

brojeći i pojedine paralelke kao razred.

I paušal za gorivo morao bi redovito iznositi K 30 za svaku peć, isplativih u jedan obrok i odmah pri otvoru škole, kad je laglje i jeftinije gorivo nabaviti, nego li u kasnu zimu, a i odsječnice za pitku vodu trebalo bi po mogućnosti da budu obilnije.

Pošto se odveć rijetko dogagja, da se učiteljsko osoblje tekom godine mijenja, dobro bi bilo, da se svi uredovni paušali isplaćuju odmah pred otvor škole i u jedan mah, a dužnost bi upravljača škole bila, da u slučaju njegova premještaja u koje drugo mjesto, svomemu nasljedniku mora ostaviti bilo u naravi bilo u novcu sve uredovne potrepštine, do konca one uredovne godine u kojoj je premještaj nastao.

Često učitelji moraju predujmiti svojih novaca — ako ih imaju — ili zadužiti kod papirnice i tiskarne nužni materijal, jer su dužni odmah pri otvoru škole nabaviti i urediti sve uredovne knjige, tiskanice i spise, dočim dogje i početak studenoga, odnosno travnja dok gdjekoja kotarska škol. vijeća izdadu platežne odredbe dotičnim poreznim uredima.

Poznajući dobru volju pokrajinske školske vlasti za dobrobit i napredak naših škola, uvjereni smo, da će u ovakovu ili u još mnogo boljem smjeru, uzbude ili samo moguće, u nedalekom razdoblju biti pravedno uregjeno i pitanje uredovnih odsječnica kod naših pučkih škola.¹⁾

Dorbić Vicko.

Individualizovanje nastave.

Piše: Stijepo Kastrapeli.

I.

Našom školom vladaju paragrafi. Djeca pak najviše ovise o životu, a ovaj ne pozna paragrafa. Koje je kadro da ostane u njihovu okviru — dobro je — bolje za nj, koje nije, neka očuti njegovu nesmiljenost. Jer — zar nije nesmiljenost, kad se dijete pronomi što ne napreduje sa svojim vrsnicima? Nije li nesmiljenost, kad ga silimo da ponavlja 3, 4, 5 i 6 godina prvu školsku godinu!

Već 1905. god. napisao sam u „Uč. Gl.“ člančić „Opetovnjaštvo u prvoj šk. godini“ Naveo sam u kratko sve posljedice te rak-rane naših pučkih škola.

Bila bi vrlo poučna i zanimiva slika, da svi sakupimo po razrednicima podatke o opetovnjacima osobito

¹⁾ Ne bi zgorega bilo, kad bi se već jednom i kod naših pučkih škola, barem onih gdje su općinska sjela, uredila mjesta škol. poslužnika, koji bi se imali izjednačiti sa platom općinskih redara, a biti uzdržani od dotičnih općina. I po selima, i ako teže, mogli bi postojati škol. poslužnici izjednačeni sa seoskim čaušima, a tad bi jedan dio odnosnih paušala, koje za uzdržanje reda i čistoće u školi primaju školski upravljači, imao biti odregjen na korist dotičnih općinskih odlomaka, kao djelomični doprinos za rimuneraciju škol. poslužnika. Uspostava ovih poslužnika bila bi zaista od velike koristi. (Op. pisca.)

prve šk. godine. Bio bi to bolji dokaz, da naša pučka škola i njezina nastava nije prilagodbena narodnim prilikama, nego li nam ga daje rubrika školskih globa u „Izveštaju o stanju dalm. osnov. škola“.

To sam rekao uzgred.

Meni je najprva misao, da upozorim svoje drugove na jednu vrlo znamenitu pojavu u području pučkog školstva, a koja je našla i ako vrlo čednog izražaja u našem def. šk. nast. redu. § 6. odregjuje, da se, gdje prilike iziskuju, a privoljenjem p. š. v. mogu ustanoviti za nastavu slaboumne i slabije nadarene djece osobiti pomoćnici i unapregjujući razredi. Min. naredba, kojom je sproveden šk. n. r. daje i neke upute u tom obziru. Dok na neki način preporuča pomoćne razrede za slaboumnu djecu, dotle za one druge (za slabo nadarenu) veli, da uredba nije još u sistemu sasvim sazrela, pa će p. š. v. k. tim uredbama pristupiti nakon zrela promišljanja.

U pedagoškom je svijetu pobudila živo zanimanje uredba Mannheimske osmorazredne osnovne škole Izveo je upravitelj te iste škole N. Sickinger, gr. šk. savjetnik. Imam njegovu brošuru: „Mehr Licht und Wärme den Sorgenkindern unserer Volskschule“. Po njoj ću prikazati tu uredbu. Cijeli grad ima jednu pučku osmorazrednu školu. Ova ima tri kategorije razreda.

1. Glavni razredi za normalno napredujuću djecu. Ovo je dakako većina, te je bilo 300 paralelki.

2. Unapregjujući razredi za srednje slabu i nepravilno napredujuću djecu. Ovih je dakako manje broj — 47 paralelki.

3. Pomoćni razredi za abnormalnu djecu. Bilo je tek 6 paralelki.

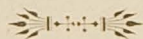
Ove paralelke svijuju tri vrsta razmještene su dakako po gradu na pristupnu mjestu, a nijesu pod

jednim krovom. Sve su tri kategorije razreda organski dijelovi Mannheimske ukupne pučke škole. Megju njima postoji neki izmjenjujući odnošaj dotle, da učenici, pokazujuć znakove nazatka ili boljitka u svome napredovanju, mogu iz jedne vrste preći u drugu, izuzetno dapače i preko godine“. Držeć se načela da kao što fizično slabi traži povećanu tjelesnu, tako i duševno slabi veću nastavnu njegu, razredima drugih triju kategorija bile su udijeljene slijedeće polakšice: manji broj djece, iskusni za postupanje sa slabim učitelji, koji po mogućnosti prate djecu od stepena do stepena; bolje ograničenje nast. gragje na bitno i najbitnije; onda sukcesivna odjelna nastava, koja uz zajedničku razrednu nastavu predvigja prostorno i vremenito nastavu po skupinama; konačno, da bi se djeca, koja su obično i tj. slaba, i u fizičnom pogledu unaprijedila, pripuštene su u pučkoj školi pridružene dobrotvorne uredbe, kao vruć ručak, ferijalne kolonije, dj. utočišta. Uza sve to nije bilo nikakvih suvišnih trošaka, jer se nije povećao broj učitelja — samo se povećao broj djece kod gl. razreda za dvoje. Naprotiv postigli su se veliki uspjesi u nastavi i uzgoju. „Diferenciranom stupnjevnom nastavom pobrinulo se je, da su se — odgovarajući obligatnom karakteru pučke škole — i slabe sile prama osnovi, a istodobno intenzivno razvile i cjelini učinile korisnim, bez da sposobniji elementi u svome razvoju i radnji bijahu zapriječeni“. I zbilja — zločinstvo je prama djeci i društvu, ako škola zanemari i jedno dijete, a obvezuje ga na pohagjanje.

Zanemarit ga mora po današnjem sistemu.

I s tom su ustanovom bili zadovoljni svi udioništvojući faktori — učenici i učitelji, liječnici i roditelji i polit. stranke.

(Slijedi.)

Kotarski školski nadzornik.

Piše: Dorbić Vicko.

(Nastavak).

Još se kotarski nadzornik može pokazati pravim prijateljem, ocem i savjetnikom svojih učitelja prigodom kotarskih učiteljskih konferencija. Tu, pri pretresanju raznih raspravnih pitanja, pri debatama o raznim resolucijama, pri njegovim otvornim i zaključnim govorima, može on prisutnom učiteljstvu podati umjesnih naputaka, savjeta i poduka, protkanih pravom staleškom ljubavlju.

Ne manje od svega nadzornikova rada u njegovu neposrednom doticaju sa učiteljem i školom, tegotna mu je i uredovna rabota, jer osim riješavanja tolikih službovnih spisa, osim koncepcije raznih izvještaja, dopisa, otpisa, odluka i okružnica, te pregledanja i popunjenja mnoštva uredovnih pregledalica, tiskanica i skrižaljka, tu su mu i periodične mjesečne i izvan-

redne sjednice kotarskog školskog vijeća, na kojima on, kao glavni stručni izvjestitelj vodi glavnu riječ, daje nužna razjašnjenja i stilizira zapisnik, a uz to treba da je pripravljen da uzbude u stanju konkretno odgovoriti na svaku možebitnu primjetbu pojedinog prisutnog člana.

Ako se od nadzornika traže sve te sposobnosti i sva ta dobra svojstva da uzmogne dolično i uspješno svoje duž osti vršiti, mora se pak i od učitelja tražiti, da i on iskazuje dužnu poštu, čast i ljubav tom svojem stručnom starješini. Učitelj je dakle dužan u školi i van nje da dostojno susreće svojeg nadzornika, a njegove savjete i naputke očito prima i uvažava. Ako se u čemu baš ne slaže s njime, neka mu pristojno, muževno i dostojanstveno obrazloži svoje stanovište,

jer stvar ozbiljno, mirno i po tenanu pretresana, dade se pravom kraju privesti. Neka učitelj slobodno i bez krzmanja otkrije svoje srce nadzorniku, on će ga, bude li pravi čovjek, znati utješiti i okrijepiti. — Razumije se, da će (nastavniku), koji zdušno vrši svoje dužnosti, — koji se po potrebi dade svjetovati i naputiti, koji zna svojom ozbiljnošću, iskrenošću, staleškim dostojanstvom, radom i nastojanjem, a ne puzanjem i možda podlim doušivanjem steći ljubav i poštovanje svojih pretpostavljenih, — pravi nadzornik biti prijatelj, sudrug, brat i otac, dočim nastavniku lijenčini, nemarniku, licumjercu i nekolegi nadzornik mora da bude strog i oštar glavar, a ne blag i su-sretljiv prijatelj.

Dalmatinsko je učiteljstvo svojim radom na prosvjetnom polju steklo povjerenje i čast cijeloga naroda, te je ono danas izmed svih staleža jedno od najpoštovanijih kako je to potpunim pravom zaslu-

žilo. Ta je čast našem marnom učiteljstvu iskazana i time, što se iz njegova središta biraju ljudi kojima se povjerava nadzor nad našim pučkim školstvom i učiteljstvom, pa eto na svih jedanaest sistemizovanih nadzorničkih mjesta u pokrajini fungiraju dandanas ljudi, koji su u našem sradištu nikli, ljudi koji su kao i mi prokušali sve tegobe, sve jade i svu gorčinu položaja siromašnih pučkih nastavnika i koji su ovi malo da ne svojom djelatnošću, a rame uz rame sa svojim učiteljstvom, podigli naše školstvo i našu stalešku moć do one časne visine na kojoj se, hvaleći Bogu, nalazi. Radi toga naše učiteljstvo i diše slobodnijim duhom, radi toga kroči naprednijom stazom, radi toga oduševljenije djela u školi napose i na kulturnom polju uopće, radi toga naše je učiteljstvo danas svojim položajem mnogo zadovoljnije nego li u pregjašnja vremena, a sva je nada, da će mu u buduće biti bolje.

Grafologija.

(Tomo Kosović)

(Nastavak).

Povijest, kao učiteljica života, ima prevladati za gradivo pisanja u ovom tečaju, pa i domoslovje. Bilo bi smješno, da naša djeca pišu imena mjesta, rijeka i gora o kojima nijesu nikad čula. Osim toga učitelju je dvostruki trud, kad mora tumačiti tekst i metodičku vježbu pisanja. Pri odabiranju teksta za pretpise, valja se držati koliko školskih riječi, toliko i narodnih izraza, pa uporabiti svako pojedino slovo. A svaki bi se broj pisanke mogao dovršiti s kojim lijepim cvijetićem iz naše književne bašće.

Ako bi se u gragjanskim školama rabile pisanke i zadnjeg, samo, godišnjeg tečaja, općenite škole, djeca bi imala prigodu, da s njima sprovedu cjelovitu poučnu gragju pisanja, isto onako, kao da bi upotrebljavala samo ona dva broja pisanaka, što su odregjena za pisanje s kružnim pismom. Po jednim i po

drugima učenici bi izveli koliko genetički red, toliko i azbučni svih malih i velikih slova, pa jednih i drugih brojaka, dapače i rastavne znakove. I po ovome onda odskake još više vrijednost susredišne metode.

Pretpisi bi i za ove škole bili uzgojni i poučni, a imena samo naša i naše slavne prošlosti. Spomenuta vrst papira dobro pristaje za sve pismene radnje i u ovim školama, kao i modra šara u crtovlju. Pa u opće sve, što se je u ovom odsjeku kazalo za sveščice u općim školama i glede učiva, vrijedi isto i za one u gragjanskima, tako da će gg. sudrugovi, iza proučenja ove neznatne rasprave stalno zaključiti, da bismo sa ovakovim sveščićima, sa ovim učivom i sustavom postigli najbolji uspjeh u predmetu pisanja. (Slijedi).

Uzgojna pouka prama načelu praktičnosti.

(Piše V. Belamarić).

(Nastavak).

Slovnica druga je grana jezikoslovne pouke, koja takogjer ima svoju praktičnu stranu. Slovničku pouku učitelj treba da djeci podaje ne kao neki novi predmet, već kao nužno pomagalo jezikoslovne pouke, držeći se uvijek pravila, da i jezikoslovna pouka ima svoje stalne zakone, koje mu slovnica udara.

Nisam mnijenja, da bi se slovnica imala u našim školama poučavati kao nekakov posebni predmet, kako neki u zadnje doba zagovaraju, već sam za to, da prama načelu našeg vrlog i neprežaljivog pokojnog

Nekića: „Učitelj bude poznavao što moguće potanje slovnice, koju mora živom riječi usaditi ne po paragrafima, već po prirodnom naravnom utjecaju, putem lake pouke u srce djece, da ju i oni ni neočute, već usisaju pravila, koja im moraju proći u krv ko materinje mlijeko. „Dogmatičko predavanje slovnice, nije drugo već gubitak vremena u najpotpunijem smislu riječi“ veli nam sudrug Sirovica, a naš Sundečić pjeva:

Učeć jezik — pazi

Da se maneš praznih teorija

Svih gotovo naših gramatika,
Nego čitaj pjesme i popjevke
Poslovice, basne pripovjetke,
Koje stvori prosti duh naroda
Da im svijet diviti se mora.

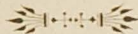
Misleć da sam sa jezične strane dovoljno zadovoljio mom pitanju, nemogu smanje, a da pri zaključku ovog poglavlja ne podsjetim još jednom na riječi našeg oca kulturnog napretka, u prvom redu nas Hrvata, a onda svih Jugoslavena i prijatelja znarnosti. Riječi njegove usadimo duboko u srca naša i poučavajmo narod naš i pomladak njegov, tu milu njegovu uzdanicu, po spasonosnim njegovim opomenama. Velikan J. J. Strosmajer, ostavlja svetu uspomenu, koja glasi kao oporuka narodu svome. Ona

je doista narodu našem upravljena, ali u prvom redu mi ju zagrlimo i primimo na srce naše. Veliki pokojnik sklapa svoje oči, a sa usnam još trepeće i nama veli:

„Ah slatki moj materinski glase! Što su mi te više nezallice i pridošlice prezirali, to si ti većma srcu mom omilio.

U višim kruzima zanemaren, našao si srećom utočište u njedrima prostog naroda našega, koji te je kano čedo jedinče njegovao. O ti si mi tako lijep, da je samo Bog ljepši, koji te je stvorio, samo narod krasniji, koji te je izumio i sačuvao“.

(Slijedi).

Uz posebne nastavne osnove.

Piše: P. Dabinović.

(Nastavak).

Uz rješavanje raznovrsnih zadataka, moraju se ubrojiti i oni što se odnose na izračunavanje prostora i objama, jer i ovi zasijecaju u praktični život. — Po poznatoj metodi ide se i ovdje s konkretna k apstraknome. Okolo djece ima sva sila toga, na čemu će se oblici gledati. Tu je soba bridnjak, pa hajde da se s nje upoznaju plohe i bridovi. Pod se može mjeriti, ali ne samo naokolo nego i po svem prostoru. Da se u tom ne šara, udešen je četvorni metar. Taj se nacrt, pa ala da se gleda, koliko bi tih stalo po cijelom podu. Po dužini stane ih deset, a kako su po širini četiri, to izlazi u sve 40, jer četiri reda po 10 jednako 40. Kako se do ovoga došlo, vidio je svaki, i sad se može na taj način sračunavati svaka četverouglasta ploha. Objam ide malo mučnije, jer je nešto poteže napraviti kockasti metar. Da se tome doskoči, čini se djeci pomišljati u kutu škole, pomoću tri palice duge po jedan metar, velika škrinja. Tu onda neka djeca umišljeno prenose najprvo po dužini, pa po širini. Kad razaberu, da bi tih škrinja na podu stalo 40, a do gore četiri puta toliko, onda su na čistu, da se množenjem triju protega dolazi do objama bridnjaka. — Pred školom se još ima štogod da mjeri, i da se djeca vježbaju, pa neka se ne propušta. Tu pače dolazi i mjerenje: stopom, korakom, pedlju, rogušom, palcem i okom.

c) o stvarnim naukama.

Pod imenom „pouke o stvarima“ spremaju se učenici od početka za sve grane stvarne nauke. Pri toj ne ide se toliko za tim da učenici prošire krug stečenih spoznanja, koliko da se njihove spoznaje priberu, srede i razvrstaju, a da ono što su spoznali umiju što jasnije i potpunije izreći. Tu pouka treba da se naslanja na stečeno iskustvo učenika, jer do nje je da ublaži monotoniju, da školu učini zabavnom,

milom. Ta je pouka zorna, ali kako se ne može sve ono, što ta djeca poznaju u školu uvesti, za razmatranje se uzimlju modeli, slike i obrisi. Pri motrenju prirodnina najviše se pažnja postavlja na karakteristična svojstva, na korist ili na štetu, dok se potanje opisivanje ostavlja za starije godine. Kod rukotvorina opet najprije se propita za koju je svrhu, a onda se pregledaju dijelovi.

Raščlanba jedinica iz pouke o stvarima poznata je svakome zajedno s putem i oblikom i na ovome se mjestu nije upuštati u takove podrobnosti, samo je još u velike preporučiti, da se na ove jedinice, što više pripovječica, pjesmica i zagonetaka pridaje.

Pošto se djeca kroz prve tri godine upute u zrenju i sugjenju, pouka se o stvarima dijeli u svoje vrsti i svaka se sada obragjuje napose.

Držeći se valjda zagovora starih, da je zemljopis znanost, koja sve nauke oko sebe sabire, i danas je zemljopis pred drugim realijama. To mjesto i zaslužuje zbilja, jer, da se upće izrazimo, on utječe na cio duhovni život.

Pouka u zemljopisu počinje pravo školskom sobom, a stoga, što se na toj može da razvije razumijevanje karte. Iza kako se djeca dobro nauče u orijentiranju, t. j. u snalazenju prema stranama svijeta, skinut će se školska daska, pa će se na njoj po odregjenom mjerilu (dm za m) uz dječije sudjelovanje načiniti tloris školske sobe. Od školske sobe preći će se na zgradu, promijenivši mjerilo, a od ove na zavičaj. Crtajući u najglavnijim potezima zavičaj, poticat će se učenike, da sami pokazuju, gdje se što važnije nahodi. Shvativši ovako sva djeca predstavljanje zemljopisnih predjela, preći će se sada bez straha na zemljovid i na tome će učiti dalje. Karta će od sada biti podlogom zemljopisnoj pouci, a prosto verbalna

nastava dolazit će samo u času koncentracije. Za stalno orijentiranje na zemljopisnim kartama, vazda će se paziti, da onaj kraj daske, na kome je u tlorisu nacrtana sjeverna strana ostane gore, a onaj na kome je istočna na desno, kad se daska uzboči, jer samo tada moći će se zaključiti, da je na svim zemljovidima sjever pri vrhu, istok na desnoj i t. d. — Budući se u zemljopisnoj pouci miješa analitička i sintetička metoda, mi ćemo gragju poredati tako, da čas jedna, čas druga dolazi. Od školske sobe po zavičaju ide se sintezom, pa se kotar obradi analizom. Ovaki skok učini se i s kotara na pokrajinu, s pokrajine na državu,

s države na zemlju. Po čitanci za pravo ne ide se s države na zemlju, nego na česti kopna, ali to nije za drugo, no da se nekako vidljivo odsiječe matematički zemljopis. Mi pak, koji ne kanimo iz matematičkog zemljopisa učiti više no ono što i djeca razumjeti mogu, ne ćemo se o znanost ogriješiti, ako nešto iz njega upletemo u drugu granu. — U zemljopisnoj nastavi budi preporučeno što manje se zadovoljavati pukim imenima mjesta, rijeka, gora i t. n., a što više upirati u poznavanje prirodnih i kulturnih prilika.

(Slijedi).

Upiti na ispitima osposobljenja.

Ispitno povjereništvo u Arbanasima.

Zadaće 17 računstva za ispite osposobljenja za opće pučke škole.

(V. 1904.) 1.) Neki je trgovac poslao koš prasaka od kg. težine franko za 4 K. Ako je platio praske po 42 h. kg., a potrošio za poštansku propratnicu 12 h., za otpremu i prienos 1 K 8 h., koliko je % dobio na toj pošiljci? 2.) Tokar je sveo valjak, dug 1.5 m, a debeo u promjeru 13 cm. na promjer od 8.7 cm debljine. Za koliko je tjelesnina zadnjega valjka manja od njegove prvašnje tjelesnine? 3.) Riješiti u pučkoj školi zadatak: Česar Karlo VI. rodio se je na 1. listopada 1685., a živio je 55 god. 19 dana; kada je umro?

(XI. 1904.) 1.) U 3 mlinice samljeveno je 456 hl. žita. U mlinici A radilo je 6 kamena 15 sati, u mlinici B 3 kamena 18 sati, a u mlinici C 6 kamena 14 sati? koliko se je hl. žita samljelo u svakoj mlinici. (Obrazložiti postupak)? 2.) Drveni valjak dug 3 m. ima 90 cm u promjeru. Koliko se dm^2 drva izgubi, ako se iz njega istešu dva jednaka stošca, kojima je podnica jednaka podnici valjka, a svaki je od njih visok 1.5 m. (Obrazložiti postupak)? 3.) Tumačenje zadataka: 15 radnika dovrši neki posao u 35 dana, u koliko bi dana izvršio isti posao 21 radnik?

(V. 1905.) 1.) Neka je kuća kupljena za 23000 K, a daje 2500 K najmovine na godinu. Ako se od ove svote plaća 36% za porez, a troši poprečno 220 K na godinu za popravke; na koliko je % ukamaćena temeljna glavica? 2.) Neki je panj dug 12 m, opseg mu na jednom kraju iznosi 92 cm, a na drugom 74 cm; kolika mu je težina, ako 1 dm^3 teži 0.86 kg.? 3.) Tumačenje postupka za svagjanje raznoimenih ulomaka na istoimene po ulomcima $\frac{3}{4}$ i $\frac{5}{6}$.

(XI. 1905.) 1.) Ako se danas (7. 11. 1905.) proda

4440 K državnih obveznica po tečaju 96.2 s kamatom od 4% od 1. srpnja; koliko će se za njih primiti? 2.) Svod ima oblik polukrugle, nutarnji promjer koje iznosi 2 m; koliko m^3 ima u svodu, ako je zid poprečno debeo 24 cm? 3.) Tumačenje množidbe višeimenih brojeva po primjeru: $5d\ 18h\ 35' \times 8 = ?$

(V. 1906.) (Ispiti su bili obavljani u dvije skupine). (I. skup.) 1.) Dug od 2250 K, upisan na neko imanje, bio je isplaćen za 2 godine i 7 mjeseca skupa s prostim kamatama za ovo vrijeme iznosom od 2813.50. Su koliko % bile su uračunane kamate. (S kratkim obrazloženjem)? 2.) Nadgrobni spomenik od granita ima oblik četverostrana pravilna šiljnika, kojega je osnovni brid dug 80 cm, a šiljnik je visok 2.4 m. Koliko teži spomenik ako 1 dm^3 granita teži 2.6 kg.? 3.) Tumačenje množidbe desetinskog broja s desetinskim brojem. Primjer: $35.18 \times 12.3 = ?$

(II. skup.) 1.) Po § 33. dalm. pokrajinskog zakona o pohagjanju pučke škole računa se da je 7% djece svakoga spola obavezano na pohagjanje pučke škole. Koliko djece nije moglo pohagjati pučku školu u Dalmaciji škol. godine 1904./5., ako je onda bilo u mjestima sa školom svega 57267 djece obavezane na pohagjanje pučke škole a po popisu pučanstva godine 1900. ima u Dalmaciji 593784 stanovnika? 2.) U šupljem stošcu od livena gvožđja polumjer osnovke vanjskog stošca iznosi 1 dm, a onaj nutarnjeg stošca 6 cm, visina pak prvoga stošca iznosi $1\frac{1}{2}$ dm. Koliko teži ovaj šuplji stožac, ako su strane nutarnjeg stošca istosmjerne sa stranama vanjskog i ako 1 dm^3 livenog gvožđja poteže 7.2 kg.? 3.) Metodički postupak za odregjivanje ploštine trokuta.

(XI. 1906.) 1.) Netko je potrošio u 4 godine i 5 mjeseca 25600 K; kolika se glavica hoće da dade taj prihod uz isti postotak uz koji glavica od 15000 K daje u 3 godine i 4 mjeseca prihod od 2100 K? 2.) Šuplja kruglja od bakra ima u vanjskom promjeru 25 cm, a debela je 25 mm; koliko vrijedi, ako 1 kg. bakra stoji 3·5 K? 3.) Metodično tumačenje odbijanja raznovrsnih ulomaka po primjeru: $\frac{4}{5} - \frac{2}{3} = ?$

(V. 1907.) 1.) Neka glavica daje u 3 godine na $4\frac{1}{2}\%$ 60·75 K kamata, a glavica za 150 K veća daje u isto vrijeme 90 K kamata; koliko % nosi druga glavica? (Ukratko obrazložiti postupak). 2.) Neka se približnim postupkom ali tačno izračuna koliko hl vode može stati u jami dubokoj 1 m 5 dm, ako jama ima oblik kusošiljnika u kojemu su

osnovke četvorine, a stranice ovih četvorina iznose $\frac{2}{3}$ odnosno $\frac{4}{5}$ dubine iste jame? 3.) Metodično tumačenje zbrajanja raznoimenih ulomaka po primjeru: $\frac{5}{12} + \frac{2}{3} + \frac{3}{4} = ?$

(XI. 1907.) 1.) Jedan trgovac ima dvije vrste pšenice, i to po 18 K i po 18·80 K hl, a ima opremiti narudžbu od 220 hl pšenice po 18·60 K hl. Koliko će pomiješati jedne i druge vrste bez štete i koristi svoje da udovolji primljenoj narudžbi? 2.) Valjkasta cijev od olova ima unutarnji promjer dug 5 mm a debela je 1 mm, dok je duga 20 m; koliko teži ta cijev i koliko stoji, ako 1 dm³ olova teži 11 kg. 39 dkg., a svaki se kg. plaća 1·75 K? 3.) Kako se ima metodički odrediti $\frac{1}{6}$ od 15 dana 8 sata 48 minuta?

„Predsjedništvo u mjes. škol. vijeću“.

Ljudi na p. v. neizpravno shvaćaju X poglavlje školskog i nastavnog reda, osobito §§. 131, 133 i I. i II. točku §. 134. Ovaj u zadnjoj točki kaže: „... pridržano je neposredno nadziranje poučavanja u vjeri dotičnoj crkvi...“ Vlast, pravo pridržano nije s ikim podijeljeno, ne odnosi se, neprilazi na ikoga, ostaje kod jedinog pravog i pravnog vlasnika, nema sudjelnika.

Kad bi tkogod htjeo penjati se po zraku, te tumačiti na svoju, kojekako, prve riječi treće točke §. 134 šk. i nast. reda: „Bez povrede toga prava nadziranja...“ te tvrdio, da uza sva prava nadziranja dotične crkve, upravitelju škole da ipak pripada isto pravo, da on to pravo ne gubi, taj bi se varao. Kad je skrb, pouka i nadzor ostavljen, pridržan vjerskoj ustanovi, to biva isključen pri toj pouci svaki drugi utjecaj. A tim ostaju nepovrijeđena prava starešine upravitelja zavoda, jer su njegova prava zakonom ustanovljena i udijeljena od pouke u vjeri. On jest i ostaje upravitelj, on može i mora upotrebljavati svoja prava i dužnosti prema svim učiteljima i nastavnim predmetima, njegova se prava protežu na vas zavod, ali skrb, uprava i nadzor nad naukom vjere njega se ne tiče, što nije nit može biti na uštrb njegova prava nadziranja u zavodu. Obazrijevši se osobito na pojam disciplina, pa na zakone i ostale prepise, ovako se, i nikako drugčije, mogu tumačiti gore spomenute prve riječi treće stavke §. 134 šk. i n. reda o pravima nadučitelja.

Još što god o ovome. Predamnom je njemački original, dva prevoda hrvatska i jedan talijanski §. 5. d. z. 1869. Kako me uvjeravaju koji poznavaju i njemački jezik, talijanski prevod i prevod u knjižici izdanog po nalogu c. k. ministarstva u kojoj je novi žk. i nastavni red, odgovara najtočnije. Navagjam ga, jer je u „Zbirki“ drugčije stilizovan. Evo ga: „Za pouku u

vjeri skrbe se odnosne crkvene vlasti... kojima pripada u prvom redu i nadzor iste“.

Kad bi se — oslanjajući se samo na ovaj §. — tražilo, tko imade pravo nadzora nad naukom vjere; kad se t. j. nebi u obzir uzimali i ostali propisi (n. p. III. stavka §. 5. d. z. 1869. : „Crkvene vlasti ustanovljuju razdiobu učevnog predmeta na pojedine godišnje tečaje“ — na III. točku §. 134 šk. i nast. reda 1907. : „... pridržano je neposredno nadziranje poučavanja u vjeri dotičnoj crkvi...“ — tad bi se moralo zaključiti da ovaj §. implicite dopušta nadzor i još nekome. Kad se pak pomisli da taj „netko“ nije nigdje u zakonskim odredbama spomenut, isključena je mogućnost takovoj interpretaciji, da svjetovna školska vlast može nadzirati pouku vjere. Kad se pak u obzir uzme povijest svega kolikoga čovječanstva, koja nam svjedoči, da je pouka (uzgoj) u svima narodima od vijeka — i u Austriji — bila u rukama crkve, a zakonima 1867. pa naprijed, da je država to pravo prisvojila, stvorila i u tomu monopol, ostaviv crkvi jedino to pravo da se skrbi za pouku vjere i da ju nadzire, tad se mora zaključiti da se taj drugi nadzor, to tobožnje pravo implicite očitovano iz zadnjih riječi spomenutog §. 5 samo na pojedine iznimne slučajeve može odnositi, a to bi n.p. moglo biti, nek se država u sumnjivim slučajevima može uvjeriti, da li se obvezana pouka u vjeri vrši, a na pritužbu crkvene vlasti, i da li se vrši u duhu dotične vjerske družbe. U ovim pak slučajevima, faktori da ustanove te odnošaje, mogli bi biti samo više starešine n. p. posebni odaslanik više pokrajinske ili državne vlasti, a nikako nemože biti temeljita interpretacija, koju ovom pitanju podava p. v. onom svojom okružnicom, gdje je upravitelj škole vlastan nadzirati vjersku pouku kad to zatraži disciplina. Vrhovni nadzor nad cjelokupnom

poukom (ako se tu i može podrazumijevati i vjeronauk) na temelju IV. točke 17. članka d. z. 21. Decembra 1867. ovako se i nikako drugčije može interpretovati; inače državna vlast, upravitelj škole mogao bi se a i morao ogriješivati i o sama prirodna prava, o najelementarniji pojam pravice, o najplemenitije čustvo svoje i naroda svoga, o vjeru.

Sve ovo razglabanje i razloženje, cijenim osvjeđočiti će kolegu Kandijaša da inkompatibiliteta o kojem je pisao, nikada i nikako ne može biti. Bit će mi drago ako sam propise pravo shvatio te ga u tomu uvjerio.

(Slijedi)

Vjesnik.

Mjesna povjest za pučke škole u Dalmaciji.

Uvaženi pisac „Dorine“ i marni učitelj Jakov Marinković upravio je prošlih dana putem javnosti topao poziv dalmatinskom učiteljstvu za sabiranje potrebnih podataka u svrhu izdanja zgodne knjige „Mjesna povjest za pučke škole u Dalmaciji“, koja, neće biti samo priruč učiteljima za pouku lokalne povjesti, nego će to biti — i ako u krupnim crtama — pregledan historijat i zanimiv album cijele naše pokrajine.

Naš je „Učiteljski Glas“ u prošlom broju iznio taj Marinkovićev poziv, a mi se danas na njega u kratko osvrćemo, znajući da je naše učiteljstvo odavna čutilo potrebu takove knjige, i sjećajući se da je otrag godina naš drug i prijatelj, onda urednik „Učiteljskog Glasa“, Vj. Nikolić, bio nešto slična zamislio. Što njemu s raznih razloga nije pošlo za rukom, eto će danas uz dobru volju sudruga Marinkovića i uz oduševljen odaziv braće i sestara ciele pokrajine biti kraju privedeno. Samo bi kud i kamo uputnije bilo, kad bi Marinković to svoje djelce nakladom „Saveza“ izdao.

Od ne manje važnosti biti će i „Učiteljski koledar“, kojega ista marna pčelica kani pokrenuti, pa uza sve ostalo, barem će u njemu naše učiteljstvo naći potpun i ispravan svoj šematizam, kakova je danas uzaludno tražiti po drugim koledarima, jer u njima ili obično šematizma učiteljstva nema, ili ako ga ima to je prosti prepis iz prijašnjih godina bez ikakvih promjena.

I ovdje smo mišljenja da bi „Učiteljski koledar“ pod uredništvom sudruga Marinkovića izlazio nakladom našeg „Saveza“, te bi bio u neku ruku koli koledar pojedinih učiteljskih lica, toli i učiteljskih društava i inih staleških institucija, koje bi se tekom vremena uz dobru volju i složan rad našeg učiteljstva zasnovale.

Oba plemenita poduzeća sudruga Marinkovića zaslužuju svake hvale i moralne i materijalne pomoći sa strane svekolikog našeg učiteljstva.

V. Dorbić.

Nagradne knjige. Koncem školske godine uobičajeno je darovati školsku mladež dobrim štivom. Kako vrlo mnogo dobra učiniše po književnost za mladež baš u prvom redu pučki učitelji, u redu je, a i kolegijalna nas dužnost nuka, da svoje učitelje pisce, koji u svojoj nakladi što izdaju i — pomognemo. Tu treba da pokažemo, da znademo što je kolegijalnost!

Ne riječima, nego djelom. A napokon i zašto da kljukamo kojekakove špekulativne knjižare?! Naručujmo zato u prvom redu nagradne knjige i knjige za školsku knjižnicu od učitelja pisaca, a najpače od onih, koji su izdali što u vlastitoj nakladi. Bude li tu samo malo sloge, lako će biti svakom učitelju - piscu rasturiti svoje knjige. Naprijed dakle za dobru stvar!

Svih pedagoških listova navraćamo pažnju na „nagradne“ knjige učitelja pisaca.

Učiteljsko Društvo u Supetru imalo je na 24. travnja o. g. svoju redovitu glavnu skupštinu, u kojoj je imenovalo pokrajinskog školskog nadzornika presvijetlog gospodina Antuna viteza Ströll-a svojim počasnim članom.

U upravu su jednoglasno izabrani: I. Manzoni, predsjednik; potpredsjednik A. Vladislavić; tajnik-blagajnik V. Ganza; knjižničar J. Dujmović, odbornici: M. Sgladanik i D. Vitaić. Zaključeno je držati nastojnu sjednicu dne 1. kolovoza t. g. u Supetru.

Čitulja. Kolegu Melka Rajevića, puč. učitelja pri gradskoj muškoj školi, zadesila je teška obiteljska nesreća. Na Duhove, oko 3 sata po podne, umrla mu je čestita supruga Fila, uzor majke kršćanske. Pokojnici bila laka zemlja, a drugu Melku naše iskreno i duboko saučestje!

„Knjižnica za mladež“. Uza sve to, što kod nas izlazi više časopisa za mladež, oskudica je na štivu za najmlagje. Mislimo tu razdoblje od 7—11 godine, kada bi valjalo dobrim štivom uplvisati na dječije srce, koje, kako je poznato, baš u toj dobi ostavlja najdublji i najtrajniji utisak. Pogotovo je oskudica na izvorno ilustrovanim knjigama za mladež, kakovima roditelji darivaju prigodice svoju djecu, a poimenice pučko učiteljstvo koncem školske godine.

Tomu kani doskočiti omladinski pisac Rudolfo Franjin Magjer, koji pokreće seriju almanaka za mladež pod gornjim naslovom. Prva knjiga došampava se pod naslovom „Rasad“. Almanak taj donijeti će ne mnogo slika (preko 30), krasnu naslovnu sliku i posebni prilog mladog hrvatskog umjetnika, a u tekstovnom dijelu mnoštvo izabranih pripovijedaka i pjesama poznatih naših najboljih omladinskih pisaca. Knjiga se došampava u velikom folio formatu, a biti će uza vrlo lijepu opremu umjerene cijene: 90 filira po komadu. Almanak izlaziti će i u buduće svaka dva mjeseca.

Rukopisi i pretplata šalje se jedino uredniku i izdavaču (Valpovo, Slavonija). Da ne bude neprilika sa raspacavanjem, treba naručbom požuriti, poimence škole, koje će dobro uraditi, ako knjigu kao vrlo jeftinu, a sadržajem prikladnu, kao nagradnu knjigu naruče.